

Historie a budoucnost: Program Kliniky otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku

1. LF UK a FN Motol zaměřený na léčbu vestibulárního schwannomu oslavil 25. výročí svého založení

21.2.2024 - | Fakultní nemocnice Motol

Vestibulární schwannom je nezhoubný nádor, vyrůstající z rovnovážného nervu, způsobující nejčastěji poruchu sluchu a rovnováhy. Pokud je nádor malý a neroste, lze pacienta pouze sledovat. V případě růstu postupně začíná utlačovat mozkový kmen, což může vést k život ohrožujícím komplikacím a je třeba postupovat aktivně. Ročně je v naší zemi diagnostikováno přibližně 200 - 300 nových pacientů s tímto druhem nádoru. Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol v posledních 25 letech zavedla v České republice celou řadu inovativních postupů a technologií, které zkvalitnily péči o tyto pacienty.

V roce 1997 se přednosta kliniky prof. MUDr. Jan Betka, DrSc. spolu s neurochirurgem prof. MUDr. Eduardem Zvěřinou, DrSc. domluvili na spolupráci v oblasti onemocnění baze lební a především vestibulárních schwannomů. O rok později byli na klinice operováni první čtyři pacienti. Ve všech případech byl využit retrosigmoidní přístup (metoda, která umožňuje lékařům přístup k zadní části mozku prostřednictvím malého otvoru za uchem). Tato mezioborová spolupráce byla v té době ojedinělá a i dnes se stále jedná o jediné pracoviště v České republice, využívající zkušenosti obou odborností. Postupem času byl tým rozšířen o další nezbytné medicínské profese – neurologie, neurofyzilogie, fyzioterapie, anesteziologie, oftalmologie, onkologie, plastická chirurgie a další. Všechny tyto profese se v rámci FN Motol cíleně zabývají danou problematikou. Aktuálně v práci zakladatelů pokračují as. MUDr. Zdeněk Fík, Ph.D. (Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol) a as. MUDr. Aleš Vlasák, Ph.D. (Neurochirurgická klinika dětí a dospělých 2. LF UK a FN Motol).

Zavádění inovativních postupů a technologií

S cílem dosáhnout kompletního odstranění nádoru i z oblasti obtížně dostupného vnitřního zvukovodu byla práce s operačním mikroskopem doplněna o použití **endoskopu**.

„Tato endoskopicky asistovaná chirurgie umožňuje dosažení radikálního odstranění nádoru ve více než 95 % případů se zachováním bezpečnosti pro lícni a někdy i sluchový nerv,“ vysvětluje as. MUDr. Zdeněk Fík, Ph.D.

Od roku 2021 se pro svou kvalitu zobrazení a pohodlnou manipulaci stal nedílnou součástí operativy vestibulárních schwannomů **Exoskop (speciální forma 3D mikroskopu)**. Bezpečnější a přesnější práci v oblasti vnitřního zvukovodu, tvořeného kostí, zajišťuje **piezoelektrický nůž**. Do portfolia peroperačních neuromoniotračních technik dále byla zařazena také **přímá monitorace sluchového nervu (CNAP)**.

„Zachování lícního nervu při operaci vestibulárního schwannomu je již téměř samozřejmostí, zachování sluchu je ale stále problematičtější záležitost. Metoda CNAP nám umožňuje téměř v reálném

časе podat informace o funkčnosti nervu a přizpůsobit tomu taktiku operace,” říká doktor Fík a zároveň dodává:

*„Pacientům, kteří z různých důvodů o sluch přesto přijdou, dnes můžeme nabídnout **sluchadlo integrované do kosti (BAHD bone anchored hearing device)**, které umožňuje zachytávat zvuky z hluché strany druhým, slyšícím uchem. Tam, kde se podaří zachovat sluchový nerv, dále zvažujeme kochleární implantaci.“*

Milníky programu

1999 – Poprvé v České republice byl implantován kmenový implantát u pacienta s kompletní hluchotou z důvodu vícečetných schwannomů a jiných nádorů v rámci onemocnění Neurofibromatóza 2. typu.

2001 – Do portfolia operačních přístupů byl zařazen translabyrinthální přístup (chirurgická technika umožňující lékařům přístup k vnitřnímu uchu a přilehlým strukturám prostřednictvím malého otvoru v labyrintu). Ten dosud tvoří přibližně 5 % všech použitých přístupů.

2005 – Byla provedena první anastomóza mezi lícním a podjazykovým nervem s cílem zlepšit funkci ochrnutého obličeje. Klinika má dosud největší soubor těchto pacientů.

2015 – Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol zahájila ve spolupráci s Onkologickou klinikou 2. LF UK a FN Motol biologickou léčbu u pacientů s pokročilým a komplikovaným průběhem onemocnění

Neurofibromatóza 2. typu.

2019 – Profesor Betka ve spolupráci s profesorem Davidem Netukou založili Kooperativní skupinu pro onemocnění baze lební, sdružující pracoviště 1. LF UK, zabývající se pacienty s onemocněním spodiny lebeční.

2022 – Ve FN Motol funguje mezioborová pracovní skupina pro pacienty s onemocněním lícního nervu a vědecký výzkum vestibulárních schwannomů s cílem porozumět podstatě tohoto onemocnění.

Za 25 let fungování programu bylo na klinice konzultováno více než 1400 pacientů. Přibližně polovina pacientů byla a je dosud zařazena do sledované větve bez nutnosti intervence. 680 pacientů bylo operováno, nejmladšímu bylo 12 let, nejstaršímu 81 let. Počet pacientů, operovaných pro vestibulární schwannom na Klinice otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK se v posledních 10 letech drží setrvale nad číslem 30 za rok. V roce 2023 bylo odoperováno 40 pacientů.

*„Více než polovinu nádorů tvoří nádory veliké, většinou komprimující mozkový kmen a mozeček. **Základní filozofií našeho pracoviště je dosažení radikálního odstranění nádoru s cílem šetřit všechny dotčené nervové struktury**, což se ve většině případů daří,“* uzavírá doktor Fík.

Více se o léčbě vestibulárního schwannomu dozvíte na stránkách Kliniky otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN Motol.

<https://www.fnmotol.cz/tiskove-zpravy/historie-a-budoucnost-vestibularni-schwannom>